

Arastırma Makalesi

Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç ve İşsizlik İlişkisinin Panel Nedensellik Analizi İle İncelenmesi

Examination of The Interregional Internal Migration and Unemployment Relationship with Panel Causality Analysis In Turkey

Çiğdem ÇADIRCI Arş. Gör. Dr., Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü cigdemcadirci@harran.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-1602-3103	Levent KAYA Dr. Öğr Üyesi, Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü lekaya@harran.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7278-8114
--	--

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
30.09.2022	03.11.2022

Öz

Göç ülkelerin siyasal, ekonomik, kültürel yapısında önemli etkilere sahip olan bir olgudur. Bu olgunun bu yapılar üzerinde meydana getirdiği değişimler toplumların yeniden inşasını sağlaması bakımından önemlidir. Bu çalışmada 2008-2021 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak Türkiye’de Düzey 1 Bölgelerinde iç göç ile işsizlik arasındaki ilişki incelenmiştir. Değişkenlerin durağanlık sınaması Nazlıoğlu-Karul (2017) Panel fourier birim kök testi ile yapılmıştır. Hem iç göç hem de işsizlik değişkeni birim köklü çıkmıştır. Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi Dumitrescu-Hurlin (2012) testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de iç göçten işsizliğe doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Çalışmada elde edilen ampirik bulgular Türkiye’de Düzey 1 bölgelerinin sahip olduğu itici ve çekici faktörlerin etkisiyle gerçekleşen iç göç hareketinin işsizliği arttırdığını göstermektedir. Bir diğer önemli bulgu ise bölgeler arasında gerçekleşen iç göç hareketinin, özellikle sanayileşmiş bölgelere yapılması nedeniyle göç edilen bölgelerde işsizliği arttıran bir etkiye sahip olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Göç, Düzey 1 Bölgeleri, Panel Nedensellik Analizi.

Abstract

Migration is a phenomenon that has important effects on the political, economic and cultural structure of countries. The changes caused by this phenomenon on these structures are important in terms of enabling the reconstruction of societies. In this study, annual data for the period 2008-2021 were used. The relationship between internal migration and unemployment was examined for Level 1 Regions in Turkey. The stationarity test of the variables was done by Nazlıoğlu-Karul (2017) Panel Fourier unit root test. Both internal migration and unemployment variables have a unit root. The causality relationship between the variables was examined with the Dumitrescu-Hurlin (2012) test. According to the results obtained, a one-way causality relationship was found from internal migration to unemployment in Turkey. The empirical findings obtained in the study show that the internal migration movement, which is the effect of the push and pull factors of the Level 1 regions increases unemployment in Turkey. Another important finding is that the internal migration movement between the regions has an increasing effect on unemployment in the migrated regions, especially due to the fact that it is carried out to industrialized regions.

Keywords: Migration, Unemployment, Level 1 Regions, Panel Causality Analysis.

Önerilen Atf /Suggested Citation

Çadırcı, Ç., Kaya, L., 2022 Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç ve İşsizlik İlişkisinin Panel Nedensellik Analizi İle İncelenmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(4), 2939-2954.

1.Giriş

Göç, nedenleri ve boyutları açısından çok yönlü bir olgudur. Genel olarak bireylerin veya toplulukların gönüllü veya zorunlu olarak yer değiştirilmesi olarak ifade edilir. Toplumsal, ekonomik ve kültürel etkileri nedeniyle araştırmacıların göç konusuna ilgisi gün geçtikçe artmaktadır. Göç olgusunun tarihi incelendiğinde dünyada insanlığın var olduğu zamandan bu yana hikâyesinin var olduğu ve bu olgu çerçevesinde kültürlerin ve toplumların yeniden kurulum içerisinde olduğu görülmektedir (Karakaya, 2020, s.97). Göç, gerçekleşme biçimi, süresi, isteğe bağlı olup olmaması, farklı coğrafyalar arasında veya aynı coğrafya içinde olması gibi farklı yönlerden ele alınabilir. Bunun yanı sıra bireyler, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılar üzerinde yarattığı etkilerle de ayrı ayrı değerlendirilebilmektedir.

Göç kavramı çok çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Göç, bireylerin yaşadığı yeri sürekli veya geçici bir şekilde değiştirmesi şeklinde ifade edilmektedir (Lee, 1966, s.49). TDK sözlüğünde göç kavramı “*Toplumsal, ekonomik ve siyasi nedenlerle kişilerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma*” şeklinde tanımlanmıştır. Bir başka tanımda ise göç edenlerin belirlenmiş bir zamanda bir yerleşim yerinden başka bir yere gitmesi eylemi bu göç edenlerin göç etmiş sayıldığı ve göç eylemini oluşturduğu şeklinde tanımlanmıştır (Özbay ve Yücel, 2001, s.1-2). Ancak bu tanımlamalarda göçün istekli veya isteksizce yapılması veya iç veya dış göç arasında bir ayırım yapılmadığı görülmektedir (Lee, 1966, s.49).

Göç, birçok yönden değerlendirilebilecek sosyal ve ekonomik bir olgudur. Göçün ortaya çıkmasını ve oluşumunu etkileyen sınıflandırılmalar bulunmaktadır (Karakaya, 2020, s.97). Bu sınıflandırmalardan biri, göçün süresi dikkate alınarak yapılan, kısa süreli olan göçler, uzun süreli olan göçler ve daimî göçlerdir. Bir diğeri ise süresine bakılmaksızın coğrafyayı dikkate alan iç göç ve dış göç şeklinde yapılan sınıflandırmadır. Bir ülkede bulunan yerleşim yerlerinden çeşitli nedenlere dayanarak ülke içinde başka yerlere yapılan nüfus hareketleri iç göç olarak kabul edilmektedir. Nüfus hareketliliğinin ülke dışına doğru gerçekleşmesi ise dış göç olarak ifade edilmektedir (Üner, 1972, s.77). Göçler, gönüllü ve zorunlu biçimde yapılan göçler şeklinde de sınıflandırılmaktadır (Karakaya, 2020, s.97). Göçlerin zorunluluk veya gönüllülük esaslarına dayalı olması göç eden bireylerin sosyal, psikolojik, kültürel durumlarında değişikliğe neden olmaktadır. Bir başka deyişle, bireylerin ve toplumların hayatını yakından etkilemektedir (Lecaj, 2019, s.50).

Literatür incelendiğinde göç kavramının üç yaklaşım çerçevesinde değerlendirildiği görülmektedir. Bu yaklaşımlar; İtici ve çekici güçler yaklaşımı, fayda-maliyet yaklaşımı ve seçkinlik yaklaşımıdır (Çelik, 2006, s.150). Ravenstein, 1885 yılında hazırladığı “Göç Kanunları” isimli makalesinde göç olgusunu incelemiştir. Bu kanunlara göre bireylerin göç hareketini ekonomik fırsatların etkilediğini, ekonomik imkanların az olduğu yerlerden çok olduğu yerlere doğru gerçekleştiğini belirtmiştir. Ayrıca göçü, mesafeye, terk edilen ve göç edilen bölgelerin özelliklerine ve cinsiyet faktörüne göre de değerlendirmiştir (Ravenstein, 1885, s.19). Göç olgusu incelendiğinde karmaşık bir yapıya sahip olduğu ve birçok faktörü etkisinde kaldığı gibi bu faktörleri yakından etkilediği de görülmektedir. Lee (1966), Ravenstein (1885) çalışmasını daha da geliştirerek göç olgusunun itici ve çekici faktörlerden etkilendiğini iddia etmiştir. İtici faktörleri; düşük yaşam standartları, ekonomik fırsat eşitsizlikleri, çevre kirliliği, siyasal baskılar olarak nitelendirirken, çekici faktörleri ise yüksek yaşam kalitesi, fırsat eşitliği, hak ve özgürlük olarak ifade etmiştir. Petersen (1958) itici ve çekici güçler yaklaşımı çerçevesinde göç olgusunu ilkel, yönetilen, zorla, özgür ve kitlesel olarak beş sınıfa ayırmıştır. Aslında bireylerin yaşadıkları ortamda kendi iradeleri dışında oluşan durumların göç üzerinde itici etki yaratmasının yanı sıra göç alan bölgelerde var olan olumlu koşulların çekici etki yarattığı görülmektedir. Bu açıklamalardan yola çıkarak göçü tetikleyen genel nedenlerinin sosyo- ekonomik, sosyo kültürel, siyasal, güvenlik ve doğal nedenlere sahip olduğu söylenebilir (Günay, Atılğan ve Serin, 2017, s.39).

Göç etme kararını ve göç sürecini etkileyen faktörler, yaşadığı bölge alanı ile ilgili faktörler, gitmek istedikleri yer ile ilgili faktörler, mesafeler ve bireysel faktörler olmak üzere dört başlık altında ifade edilebilir (Lee, 1966, s.49). Seçkinlik yaklaşımı geliştiren Thomas (1938), göç eden bireyleri sekiz grupta değerlendirmiş ve bu gruplara göre önerilerde bulunmuştur. Belirttiği sekiz grubu, yaş, fiziki ve ruhi sağlık, zekâ, cinsiyet, medeni durum, motivasyon ve meslek olarak belirlemiştir. Simon Kuznets (1964) ise göç eden bireylerin birçok nitelik yönünden seçkin olduğunu iddia etmektedir. Bu nitelikleri,

göç edenlerin yaş durumu, eğitimi, cinsiyet durumu, medeni durumu, ırkı, sağlık göstergeleri ve diğer demografik özellikler şeklinde belirtmiştir (Çelik, 2005, s.174-177; Şahin ve Yiğit, 2016, s.69).

Literatürde yapılan çalışmalarda, göç eyleminin, göç alan bölgelerde işsizliği arttırdığı veya azalttığı yönünde birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar göçün, göç alan bölgelerde işsizliği azalttığını iddia ederken, bazı araştırmacılar tersini iddia etmektedirler (Çelik ve Arslan, 2018, s.68).

Tablo 1: Türkiye’de Düzey 1 Bölgelerinde Net Göç Hızı ve İşsizlik Oranları (2017-2021)

Bölgeler	2017		2018		2019		2020		2021	
	Net Göç Hızı (‰)	İşsizlik (%)	Net Göç Hızı (‰)	İşsizlik (%)	Net Göç Hızı (‰)	İşsizlik (%)	Net Göç Hızı (‰)	İşsizlik (%)	Net Göç Hızı (‰)	İşsizlik (%)
TR1	-0,4	13,9	-13,9	12,5	7,8	14,9	-3,4	14,7	-1,4	12,3
TR2	10,1	7,3	11,4	6,7	3,7	9,8	9,3	8,5	14,2	8,7
TR3	4,2	9,8	4,6	9,8	3,1	12,2	3,3	12,4	4,9	11,1
TR4	10,1	10,3	2,5	9,6	6,1	12,3	6,8	10,9	7,5	9,5
TR5	3,4	9,8	-4,7	8,9	6,4	12,4	0,8	12,8	4,7	11,9
TR6	-0,9	11,4	-0,4	12,2	-0,3	14,2	3,5	13,5	-2,1	13,8
TR7	-3,1	11,7	8,1	12,2	-8,5	14	-3,5	12,4	-2,7	12,2
TR8	-2	6,4	14,9	6,5	-9,8	8,4	-4,6	8,2	3,2	8,1
TR9	12,6	3,6	30,5	6,2	-21,1	9,9	-3,2	8,8	1,5	9,9
TRA	-21,1	5,5	-4,8	6,4	-16	10,5	-12,8	10,8	-14,8	11,9
TRB	-9	9,9	1	14,8	-10,6	18	-6,6	17,4	-14	15,4
TRC	-3,7	17	-3,7	18,1	-6,2	22,4	-1,9	20,7	-8,8	16,8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).

Tablo 1’de Türkiye’de Düzey 1 bölgelerindeki son beş yıla ait net göç hızı ve işsizlik oranları verilmiştir. Son beş yıllık periyot genel olarak değerlendirildiğinde; TR2 (Batı Marmara), TR3 (Ege), TR4 (Doğu Marmara) ve TR5 (Batı Anadolu) bölgelerinin pozitif net göç hızına sahip olduğu görülmektedir. Bu bölgelerin her birinin aldığı göç miktarının, verdiği göç miktarından fazla olduğu söylenebilir. TR1 (İstanbul), TR6 (Akdeniz), TR7 (Orta Anadolu), TR8 (Batı Karadeniz), TR9 (Doğu Karadeniz), TRA (Kuzeydoğu Anadolu), TRB (Ortadoğu Anadolu), TRC (Güneydoğu Anadolu) bölgelerinin negatif göç hızına sahip olması ise bu bölgelerin aldığı göç miktarının, verdiği göç miktarından küçük olduğu anlamına gelmektedir. Yine Tablo 2’de bölgelerdeki işsizlik oranları verilmiştir. Özellikle TR1 (İstanbul), TR6 (Akdeniz), TR7 (Orta Anadolu), TRA (Kuzeydoğu Anadolu), TRB (Ortadoğu Anadolu), TRC (Güneydoğu Anadolu) bölgelerinde işsizlik oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

“Türkiye’de bölgelerarası gerçekleşen göçün mü işsizliği arttırdığı veya işsizlikten dolayı mı göçün arttığı” sorusunun cevabı üzerine odaklanan çalışmanın giriş bölümünde genel olarak göç olgusu, göçün türleri ve göç teorileri kavramsal çerçevede değerlendirilmiştir. İkinci bölümde göç ve işsizlik ile ilgili yerli ve yabancı literatürden örnekler incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye’de Düzey 1 bölgelerinde 2008-2021 dönemine ait yıllık veriler ile göç ve işsizlik ilişkisi panel nedensellik analizi ile incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’de göç ve işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisinin bölgeler bazında incelenmesi ve elde edilen ampirik bulguların yorumlanması ile bölgesel politika ve stratejiler geliştirilmesi yönünde literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Literatür İncelemesi

Ulusal ve uluslararası literatürde göç ve işsizlik ilişkisini inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Türkiye özelinde yapılan çalışmalar incelendiğinde genel ve bölgelerarası karşılaştırmaların yapıldığı ampirik çalışmalar dikkat çekmektedir.

Yamak ve Yamak (1999) 1980-1990 dönemine ait veriler ile 67 ilde kişi başına düşen gelir ile net göç oranları arasındaki ilişkiyi EKK yöntemini kullanarak incelemiştir. İç göç üzerinde yöresel olarak gelir dengesizliğinin önemli olduğunu ve göç alan illerin gelir düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı belirtmişlerdir. Bir diğer önemli bulguları ise net olarak göç veren illerin kişi başına düşen ortalama gelirleri Türkiye ortalamasına yakınsamasıyla bu illerden gerçekleşen göçün %25 oranında azalacağı şeklindedir.

Çelik (2006) çalışmasında 2000 yılını dikkate alarak göçü itici ve çekici güçler çerçevesinde incelemiştir. Gelir, eğitim, sanayileşme, istihdam ve sağlık değişkenlerinin göç üzerindeki etkisini regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Yaptığı analiz sonucunda itici güçlerin tarımsal toprağın yetersizliği ve tarımdaki makineleşmenin olduğunu ve kırsal kesimde yaşayan bireylerin kentlere göç etmesinde önemli unsurlar olduğunu belirtmiştir. Çekici güçler açısından değerlendirdiğinde ise kırdan kente göç edenlerin genel itibarıyla yeni iş olanakları, eğitim ve sağlık olanaklarından etkilendiklerini belirtmiştir.

Yüceol (2011) çalışmasında Türkiye için İBBS Düzey 2 Alt Bölgeler ve Düzey 3 İller bazında göç ve işsizlik ilişkisini regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre 2000 yılında işsizliğin yüksek olduğu bölgelerden düşük olduğu bölgelere doğru korelasyon ilişkisinin olduğunu ancak 2008 yılında işsizlik oranlarında görülen artmalar nedeniyle bu ilişkinin tersine döndüğünü tespit etmiştir. Ayrıca tüm bölgelerde işsizliğin göç hareketini yavaşlattığı sonucuna varmıştır.

Şahin ve Yiğit (2016) yaptıkları çalışmalarında Johansen-Jesulius eşbütünleşme testi uygulamış ve işsizlik ve göçün arasında kısa dönemde anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak değişkenler arasında uzun dönemde bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Özer ve Topal (2017) Türkiye için yaptıkları çalışmalarında Düzey-2’de yer alan 26 bölgenin 2004-2016 dönemine ait verileri panel veri analizi ve Dumitrescu ve Hurlin nedensellik testi ile incelemiştir. Nedensellik testi sonuçlarına göre, genç işsizliğinin, intihar, boşanma ve göç gibi sorunların nedeni olduğunu belirtmişlerdir.

Çelik ve Arslan (2018) İBBS-Düzey 2 kapsamında 2014-2016 dönemi için yıllık veriler kullanarak göç ve işsizlik ilişkisini inceledikleri çalışmalarında korelasyon analizi yöntemini uygulamışlardır. Analiz sonuçlarında göç ile genç işsizlik ve genel işsizlik arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Sarı ve Ay (2019) 2008-2018 dönemi için 25 OECD ülkesinde işsizlik ve göç arasındaki ilişkiyi panel veri analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın ampirik bulguları OECD ülkelerinde kısa dönemde nedensellik ilişkisinin bulunmadığı ancak uzun dönemde göçün işsizliği etkilediği şeklindedir. Ayrıca göçten işsizliğe doğru bir nedensellik olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Engin ve Konuk (2019) 1995-2019 dönemi için Türkiye’de göçün, işsizlik ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında Johansen eşbütünleşme analizini kullanmışlardır. Değişkenler arasında uzun dönemde ilişki olduğunu ve göç oranlarında gerçekleşen artışların hem işsizlik hem de ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Özkök ve Akbaş (2020) çalışmalarında 2008-2018 dönemine ait verilerle 26 adet Düzey 2 bölgesi ile bölgelerin genelinde göç ve işsizlik ilişkisini panel veri analizi ile incelemiştir. Uyguladıkları ortalama grup tahmincisi yöntemi sonuçlarına göre Marmara Bölgesinin Düzey 2 bölgelerinde kısa dönem için net göç hızının artmasının işsizlik oranını azalttığını, Doğu Anadolu Bölgesinin Düzey 2 bölgelerinde ise göç artışının işsizlik oranlarını arttırdığı bulgusuna ulaşmışlardır. Aynı durumun Akdeniz bölgesinin Düzey 2 bölgeleri için de geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Karadeniz, Ege ve İç Anadolu bölgelerinin Düzey 2 bölgelerinin tümünde kısa dönemde işsizlik ve göç değişkenleri arasında ilişki tespit edilememiştir. Sonuç olarak çalışmalarında işsizlik ve göç arasındaki ilişkinin hem bölge genelinde hem de Düzey 2 bölgelerinde farklılıklar gösterdiği bulgusuna varmışlardır.

Köseoğlu ve Artan (2020) yaptıkları çalışmalarında 27 OECD ülkesini 2000- 2016 dönemi için panel veri yöntemi kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmanın ampirik sonuçları işsizlik oranının göç üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamıştır.

Şahin vd. (2021) 1988-2019 dönemi için Türkiye’de istihdam ve işsizlik arasında ilişkiyi incelemek için yaptıkları çalışmalarında en küçük kareler yöntemi kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre şehirdeki istihdam oranı ile kırsal nüfusun toplam nüfustaki payı ve işsizlik oranı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Uluslararası literatürde göç ve işsizlik ilişkisini inceleyen ampirik çalışmalardan örnekler aşağıda belirtilmiştir.

Pissarides ve McMaster (1990) 1961-1982 dönemi için Birleşik Krallık için yaptıkları çalışmalarında bölgelerarası meydana gelen göçün, istihdam olanaklarına, bölgesel ücretlerdeki bölgesel işsizlik oranlarına ve farklılıklara yanıt verdiğini bulmuşlardır.

Shan (1999) 1983-1995 dönemi için Yeni Zelanda ve Avustralya için işsizlik ile göç arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ile incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre her iki ülke için göç ve işsizlik arasında nedensellik ilişkisinin olmadığını belirtmiştir.

Cohen Goldner ve Paserman (2004) İsrail’de 1989-1999 dönemi için yaptıkları çalışmalarında işgücü piyasası ve göç ilişkisini regresyon yöntemiyle analiz etmişlerdir. Kısa dönem için göçmenlerde görülen herhangi bir artışın ücretlerde azalmaya neden olduğu sonucuna varmışlardır.

Mouhoud ve Oudinet (2010) 13 Avrupa Birliği ülkesi verileriyle 1986-2000 dönemi için göç ve işsizlik ilişkisini regresyon yöntemini kullanarak incelemiştir. Çalışmada gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru göç hareketlerinin, göç alan ülkede düşük nitelikte olan işlerde ücreti düşürücü bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Jean ve Jimenez (2011) 1984-2003 dönemi için OECD ülkelerinde gelen göçün yerli vatandaşların işsizliği üzerindeki etkisini etki-tepki analizi yöntemi ile araştırmışlardır. Çalışmada uzun dönemde yerli vatandaşların işsizliği üzerinde ülkelere gelen göçün anlamlı etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Fromentin (2013) yılında Fransa için 1970-2008 dönemi için göç ve işsizlik ilişkisini araştırdığı çalışmada eşbütünleşme ve hata düzeltme modelini kullanarak analiz etmiştir. Çalışmada göçün uzun dönemde işsizlikte herhangi bir artışa neden olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Rios-Avila ve Canavire Bacarreza, (2016) yılında ABD için 2001-2011 yıllarına ait verilerle yaptıkları çalışmalarında Logit Model kullanmışlardır. Analiz bulgularına göre kısa dönemde göçün işsizliği arttırmakta olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ulusal ve uluslararası literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde göç olgusunun sosyal ve politik etkilerinin yanı sıra ekonomik etkilerinin de önemli sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Ekonomik etkiler değerlendirildiğinde özellikle istihdam piyasası ile yakından ilişkili olduğu ve işsizlik ile ilişkisinin önemli olduğu dikkat çekmektedir. Göç olgusunun istihdam piyasasını yakından etkilemesi ve işsizlik oranları üzerinde etkilerinin yanı sıra ücretleri aşağıya çekmesi de bir diğer önemli etkiyi oluşturmaktadır. Bu yönüyle ülkelerde göçün sosyal, kültürel, ekonomik yapılarda meydana getirdiği olumsuz etkilerin en az seviyeye indirilmesini sağlamak için çözüm öneri ve stratejileri geliştirmek çalışmaların temel hedefi olmuştur.

Çalışmada Türkiye için göç ve işsizlik ilişkisinin diğer çalışmalardan farklı olarak Düzey 1 bölgeleri bazında incelenmesinin ve güncel ekonometrik yöntemlerden kullanılarak elde edilen ampirik sonuçların bölgesel bazda politika ve strateji geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem

3.1. Veri Seti

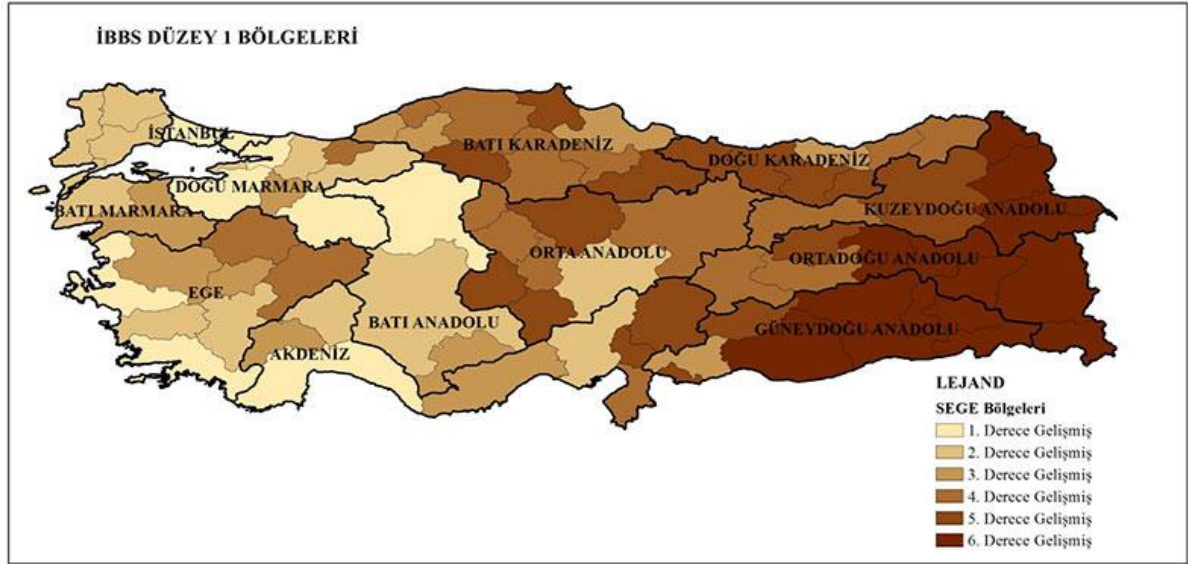
İnsanların yaşadıkları coğrafyadan göç etmelerine neden olan birçok faktörden söz edilebilir. Yaşadıkları bölgedeki nüfus yoğunluğu, tarım, sanayi ve hizmet sektöründeki istihdam olanakları, eğitim ve sağlık hizmetlerinin niteliği, sosyal ve kültürel faktörler göçü belirleyen en önemli unsurlardır. Günümüz koşullarında bireylerin göç kararında ekonomik faktörlerin etkisi göz ardı edilemeyecek kadar

önemli hale gelmiştir. Kişilerin kendileri ve aileleri için daha iyi ekonomik koşullarda hayat sürmelerini sağlayacak istihdam olanaklarına sahip bölgelere iş bulma umuduyla göç etme isteği, kabul edilebilir bir sebep ve spesifik olarak incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmada, bölgesel farklılıkları dikkate alarak Türkiye’de Düzey 1 bölgelerinde göç ile işsizlik arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada kullanılan verilere, başta Suriye olmak üzere diğer ülkelerden Türkiye’ye gelen insanların bölgeler arası göç oranları dâhil edilmemiştir. Değişkenlere ait tanımlamalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere ait Tanımlayıcı Bilgiler

Değişkenler	Kısaltma	Dönem	Veri Kaynağı
Net Göç Hızı (%)	GÖÇ	2008- 2021	TUİK
İşsizlik (%)	İŞSİZLİK	2008- 2021	TUİK

Şekil 1’de Türkiye’de İstatistikî Bölge Sınıflaması (1 Düzey) bölgeleri gösterilmektedir.

Şekil 1: Türkiye’de İstatistikî Bölge Sınıflaması (1 Düzey)

Kaynak: Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi, <https://www.yereldemokrasi.net/haritalarla-kamu-idaresi/147->

Düzey 1 bölgelerinde net göç hızı, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır;

$$\text{Net Göç Hızı} = (\text{Bölgenin Aldığı Göç} - \text{Bölgenin Verdiği Göç}) / \text{Bölgenin Toplam Nüfusu}$$

3.2. Ekonometrik Yöntemler

Çalışmada kullanılan ekonometrik yöntemler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

3.2.1. Panel Fourier KPSS Birim Kök Testi

Nazlıoğlu ve Karul (2017) kademeli yapısal kırılmalar ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alan bir panel durağanlık testi geliştirmişlerdir. Test ayrıca paneldeki kesitler arasında heterojenliğe izin verir. Test prosedürü, Becker vd. (2006) ile literatüre giren fourier KPSS durağanlık testinin bir kombinasyonudur. Yapısal kırılmaların fourier yaklaşımı ile modellendiği ve yatay kesit bağımlılığının ortak faktör yapısı ile hesaplandığı testte, birimlerin istatistik dağılımı sadece fourier frekansına bağlıdır ve panel istatistiği

standart normal dağılıma sahiptir. Panel durağanlık testinin küçük örnek özellikleri Monte Carlo simülasyonları ile araştırılmıştır. Ayrıca, Zaman boyutu (T) ve kesit boyutu (N) veya her ikisi arttıkça testin gücünün de arttığını belirtmişlerdir. Test için veri üretme süreci aşağıdaki şekilde gösterilir;

$$y_{it} = \alpha_i(t) + r_{it} + \lambda_i F_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$r_{it} = r_{it-1} + u_{it} \quad (2)$$

(1) numaralı denklemde, $r_{i0} = 0$ olmak üzere r_{it} , rassal yürüyüş sürecini ifade etmektedir. ε_{it} ve (2) numaralı denklemdeki u_{it} karşılıklı olarak bağımsızdır. F_t , gözlemlenemeyen ortak faktörü, λ_i ise ağırlıkları temsil etmektedir. Sabit terimler, yapıları bilinmeyen herhangi bir yapısal değişim içeriyorsa, tek bir frekans bileşeniyle fourier açılımı aşağıdaki şekilde tanımlanır:

$$a_i(t) = a_i + \gamma_{1i} \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \gamma_{2i} \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) \quad (3)$$

(3) numaralı denklemde γ_{1i} , yapısal değişimlerin genişliğini, γ_{2i} ise yer değiştirmesini ölçer. Ayrıca sabit terimdeki değişimleri yakalamak için γ_{1i} ve γ_{2i} 'nin sıfır olmayan değerlerinden faydalanır.

$$a_i(t) = a_i + b_i t + \gamma_{1i} \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \gamma_{2i} \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) \quad (4)$$

(4) numaralı denklem, sabit terimde, sabit terim ve trendde meydana gelen sayısı ve formu bilinmeyen yapısal kırılmaları tespit etmek için kullanılan fourier yaklaşımını göstermektedir. Böylece eğimdeki ve sabit terimdeki herhangi bir değişim γ_{1i} ve γ_{2i} 'nin sıfır olmayan değerleriyle yakalanabilmektedir. Serinin durağan olduğunu iddia eden sıfır hipotezi, serinin birim köklü iddia eden alternatif hipotez karşı test edilir. Becker vd. (2006) tarafından geliştirilen fourier KPSS testine dayanan birim istatistiği aşağıdaki şekilde tanımlanır;

$$\eta_i(k) = \frac{1}{T^2} \frac{\sum_{t=1}^T \tilde{S}_{it}(k)^2}{\tilde{\sigma}_{\varepsilon_i}^2} \quad (5)$$

(5) numaralı denklemde $\tilde{S}_{it}(k) = \sum_{j=1}^t \tilde{\varepsilon}_{ij}$, (1) nolu denklemin EKK ile tahmininden elde edilen artıkların kısmi toplamıdır. $\tilde{\sigma}_{\varepsilon_i}^2$, ε_{it} 'nin uzun dönem varyansının bir tahminidir ve aşağıdaki şekilde ifade edilir;

$$\varepsilon_{\varepsilon_i}^2 = \lim_{T \rightarrow \infty} T^{-1} E(S_{it}^2) \quad (6)$$

Panelde ait istatistik, birimlere ait istatistiklerin ortalaması ile elde edilir. Fourier panel istatistiği $FP(k)$ aşağıdaki şekilde elde edilir;

$$FP(k) = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \eta_i(k) \quad (7)$$

Nazlıoğlu ve Karul (2017) (7) numaralı denklemde $\eta_i(k)$ 'nin $T \rightarrow \infty$ olmak üzere asimptotik dağılımının diğer parametrelerden bağımsız olarak sadece k' ya bağlı olduğunu ve Becker vd. (2006) modeli arasındaki tek farkın ortak faktör olduğunu belirtmişlerdir. (8) numaralı denklem ile $T \rightarrow \infty$ ve $N \rightarrow \infty$ iken $FP(k)$ 'nin ortalama ($\xi(k)$) ve varyans ($\zeta(k)$) ile standart normal dağılıma yakınsadığını göstermişlerdir.

$$FZ(k) = \frac{\sqrt{N}(FP(k) - \xi(k))}{\zeta(k)} \square N(0,1) \quad (8)$$

Birimlere ait istatistiğin asimptotik dağılımı sadece k frekansına bağlı olduğundan dolayı Becker vd. (2006) çalışmalarındaki kritik değerlerin kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

3.2.2. Panel Nedensellik Analizi

Dumitrescu Hurlin (2012) Yatay kesit bağımlılığını dikkate alan bir nedensellik testi geliştirmişlerdir. Granger (1969) nedensellik testinin panel verilerine uyarlanmış hali olan testin uygulanabilmesi için serilerin düzey değerlerinde durağan olması veya değişkenler $I(1)$ derecesinde durağan ise farkları alınarak aralarındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir. Zaman ve kesit boyutunu dikkate almayan test, dengesiz ve heterojen panel verilerinde de kullanılmaktadır. x ve y durağan değişkenler olmak üzere doğrusal modelin gösterimi aşağıdaki biçimde gösterilir;

$$y_{i,t} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K \gamma_i^{(k)} y_{i,t-k} + \sum_{k=1}^K \beta_i^{(k)} x_{i,t-k} + \varepsilon_{i,t} \quad (9)$$

(9) numaralı modelde k , gecikme sayısını ifade etmektedir. Bütün kesit birimleri için gecikme sayısının aynı olduğu varsayılır. Oto regresif parametreler $\gamma_i^{(k)}$ ile regresyon eğim katsayıları $\beta_i^{(k)}$, nın gruplar arasında farklılık göstermesine izin verilir. $\gamma_i^{(k)}$ ve $\beta_i^{(k)}$ parametreleri zaman boyutunda sabit kabul edilir. Birimler arasında nedensellik ilişkisi olmadığını ifade eden sıfır hipotezi, en az bir birimde nedensellik olduğunu ifade eden alternatif hipoteze karşı test edilirken gerekli olan Wald test istatistiği aşağıdaki şekilde gösterilir.

$$W_{N,T}^{Hnc} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N W_{i,T} \quad (10)$$

(10) numaralı denklemde $W_{i,T}$ her bir birim için hesaplanan Wald istatistiğini temsil etmektedir. $W_{N,T}^{Hnc}$ ise Wald istatistiklerinin ortalamasını göstermektedir.

$$Z_{N,T}^{Hnc} = \sqrt{\frac{N}{2K}} (W_{N,T}^{Hnc} - K) \quad (11)$$

$$Z_N^{Hnc} = \frac{\sqrt{N} \left[W_{N,T}^{Hnc} - N^{-1} \sum_{i=1}^N E(W_{i,T}) \right]}{\sqrt{N^{-1} \sum_{i=1}^N Var(W_{i,T})}} \quad (12)$$

Zaman boyutunun kesit boyutundan büyük olması durumunda ($T > N$) (11) numaralı denklemi ($Z_{N,T}^{Hnc}$), kesit boyutunun zaman boyutundan büyük olması durumunda ($T < N$) (12) numaralı denklemi (Z_N^{Hnc}) önermişlerdir.

4. Ampirik Bulgular

Çalışmada göç ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan ekonometrik yöntemlerden elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 3: Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler	Breusch-Pagan LM	CD _{LM}
GÖÇ	246.3203 (0.000)	15.6949 (0.000)
İŞSİZLİK	417.4132 (0.000)	30.5866 (0.000)
Model	Breusch-Pagan LM	CD _{LM}
GÖÇ→İŞSİZLİK	241.9403 (0.000)	15.3136 (0.000)
İŞSİZLİK→GÖÇ	407.7421 (0.000)	29.7448 (0.000)

Tablo 3'te birimler arasındaki korelasyon ilişkisini inceleyen Breusch – Pagan (1980) ve Pesaran (2004) yatay kesit bağımlılık testlerinden elde edilen sonuçlara göre GÖÇ ve İŞSİZLİK serileri için yatay kesit bağımlılığının olmadığını iddia eden H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bir birimde meydana gelen şoktan diğer panel birimleri de etkilenmektedir. Bu nedenle çalışmada yatay kesit bağımlılığını dikkate alan yöntemler kullanılmıştır.

Tablo 4: Homojenlik Testi Sonuçları

MODEL	İŞSİZLİK – GÖÇ		GÖÇ – İŞSİZLİK	
	Test İstatistiği	p-değeri	Test İstatistiği	p-değeri
$\tilde{\Delta}$	-1.637	0.042**	-1.571	0.086*
$\tilde{\Delta}_{adj}$	-1.712	0.074*	1.626	0.048**

(**), (*) sırasıyla %5 ve %10 anlamlılık düzeyini temsil etmektedir.

Tablo 4'te GÖÇ ve İŞSİZLİK değişkenleri ile kurulan eşbütünleşme modellerinden elde edilen eğim katsayılarının homojenliği araştırılmıştır. Pesaran-Yamagata (2008) homojenlik testinden elde edilen sonuçlara göre eğim katsayılarının homojen olduğunu iddia eden sıfır hipotezi reddedilmektedir. Her bir modelde değişkenlere ait eğim katsayıları bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir.

Tablo 5: Göç ve İşsizlik Serisi için Birim Kök Testi Sonuçları

Bölgeler	GÖÇ			
	Sabit		Sabit ve Trend	
	k=1	k=2	k=1	k=2
İstanbul (TR1)	0.0677	0.2324	0.0655**	0.1011
Batı Marmara (TR2)	0.1016	0.2760	0.0667**	0.1458**
Ege (TR3)	0.0689	0.4300**	0.0651**	0.0980
Doğu Marmara (TR4)	0.1343*	0.0972	0.0558**	0.0587
Batı Anadolu (TR5)	0.1022	0.1691	0.0558**	0.1323**
Akdeniz (TR6)	0.4240***	0.1098	0.1341***	0.1102*
Orta Anadolu (TR7)	0.1970**	0.3899*	0.1397***	0.1579**

Batı Karadeniz (TR8)	0.1186	0.1765	0.1157***	0.1730**
Doğu Karadeniz (TR9)	0.2057**	0.2819	0.0479*	0.1285*
Kuzeydoğu Anadolu (TRA)	0.1401*	0.1013	0.0572**	0.0861
Ortadoğu Anadolu (TRB)	0.0563	0.1464	0.0520*	0.0740
Güneydoğu Anadolu (TRC)	0.0645	0.1516	0.0618**	0.1388**
Panel Test İstatistiği	4.7782***	1.8937	12.5411	5.7887
p-değeri	0.0000	0.0291	0.0000	0.0000

İŞSİZLİK

Bölgeler	Sabit		Sabit ve Trend	
	k=1	k=2	k=1	k=2
İstanbul (TR1)	0.1209	0.1953	0.0566**	0.1696**
Batı Marmara (TR2)	0.2707***	0.4735**	0.1700***	0.1925**
Ege (TR3)	0.1521*	0.3416*	0.1216***	0.1172*
Doğu Marmara (TR4)	0.2870***	0.5802**	0.0575**	0.1555**
Batı Anadolu (TR5)	0.0618	0.1606	0.0606**	0.1460**
Akdeniz (TR6)	0.2183**	0.4112*	0.0586**	0.0422
Orta Anadolu (TR7)	0.1257	0.4018*	0.0533*	0.0530
Batı Karadeniz (TR8)	0.1321*	0.2406	0.0960***	0.1226*
Doğu Karadeniz (TR9)	0.2900***	0.1164	0.0550**	0.1193*
Kuzeydoğu Anadolu (TRA)	0.4076***	0.1220	0.0547**	0.1230*
Ortadoğu Anadolu (TRB)	0.0485	0.1814	0.0474*	0.1596**
Güneydoğu Anadolu (TRC)	0.0627	0.2544	0.0578**	0.1121*
Panel Test İstatistiği	7.4404	3.8887	11.8470	6.5961
p-değeri	0.0000	0.0001	0.0000	0.0000

k= frekans değeri. (***), (**), (*) sırasıyla % 1, %5, %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Kritik değerler, Becker vd. (2006) makalesinden alınmıştır.

Tablo 5'te Nazlıoğlu ve Karul (2017) Panel fourier KPSS birim kök testi sonuçları verilmiştir. GÖÇ serisi için frekans sayısı 1 ve 2 alınarak sabitli, sabitli ve trendli modeller dikkate alınarak hesaplanan panel fourier KPSS birim kök testi sonuçları verilmiştir. Sabitli modelde frekans sayısı 1 için Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Anadolu, Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu bölgeleri, Sabitli modelde frekans sayısı 2 için Ege ve Orta Anadolu bölgeleri farklı anlamlılık düzeylerinde birim köklü çıkmıştır. Sabitli ve trendli modelde frekans sayısı 1 için bütün bölgeler, Sabitli ve trendli modelde frekans sayısı 2 için Batı Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri farklı anlamlılık düzeylerinde birim köklü çıkmıştır.

Tablo 5'te İŞSİZLİK serisi için frekans sayısı 1 ve 2 alınarak sabitli, sabitli ve trendli modeller dikkate alınarak hesaplanan panel fourier KPSS birim kök testi sonuçları verilmiştir. Sabitli modelde frekans sayısı 1 için Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Akdeniz, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu bölgeleri, Sabitli modelde frekans sayısı 2 için Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Anadolu bölgeleri farklı anlamlılık düzeylerinde birim köklü çıkmıştır. Sabitli ve trendli modelde frekans sayısı 1 için bütün bölgeler, Sabitli ve trendli modelde frekans sayısı 2 için Akdeniz ve Orta

Anadolu bölgeleri hariç diğer bütün bölgeler farklı anlamlılık düzeylerinde birim köklü çıkmıştır. Her iki değişken için panelin geneli birim köklü çıkmıştır.

Tablo 6: Nedensellik Testi Sonuçları

H₀ Hipotezi	$W_{N,T}^{Hnc}$	$Z_{N,T}^{Hnc}$	p-değeri
İŞSİZLİK GÖÇ'ün Nedeni Değildir.	2.386	1.365	0.172
GÖÇ İŞSİZLİĞİN Nedeni Değildir.	7.481	11.033	0.000

Tablo 6'da Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi sonuçları verilmiştir. Değişkenler düzey değerlerinde durağan olmadıkları için birinci farkları alınarak analizler yapılmıştır. Çalışmada zaman boyutu kesit boyutundan büyük olduğu için $Z_{N,T}^{Hnc}$ istatistiği dikkate alınmıştır. $W_{N,T}^{Hnc}$ ise Tablo 7'deki bölgelere ait Wald istatistik değerlerinin ortalamasıdır. Panelin geneli için elde edilen sonuçlara göre Düzey 1 bölgelerinde GÖÇ'ten İŞSİZLİĞE doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur. İŞSİZLİK'ten GÖÇ'e doğru nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Elde edilen sonuçlar, daha iyi iş olanakları için yapılan göçün aslında göç edilen bölgelerde daha fazla işsizliğe sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7: Bölgeler için Nedensellik Testi Sonuçları

Bölgeler	Gecikme Uzunluğu	İŞSİZLİK → GÖÇ		GÖÇ → İŞSİZLİK	
		Wald İstatistiği	p-değeri	Wald İstatistiği	p-değeri
İstanbul (TR1)	2	0.196	0.907	14.576	0.001
Batı Marmara (TR2)	1	1.148	0.284	2.623	0.105
Ege (TR3)	2	2.144	0.342	2.199	0.333
Doğu Marmara (TR4)	2	1.688	0.430	4.233	0.120
Batı Anadolu (TR5)	2	0.156	0.925	15.482	0.000
Akdeniz (TR6)	2	12.323	0.002	3.338	0.188
Orta Anadolu (TR7)	2	0.201	0.904	25.890	0.000
Batı Karadeniz (TR8)	1	0.202	0.653	3.791	0.052
Doğu Karadeniz (TR9)	1	6.247	0.012	8.965	0.003
Kuzeydoğu Anadolu (TRA)	2	1.658	0.436	6.203	0.045
Ortadoğu Anadolu (TRB)	2	1.900	0.387	2.442	0.295
Güneydoğu Anadolu (TRC)	1	0.769	0.380	0.033	0.855

Tablo 7'de Düzey 1 bölgelerinin her biri için GÖÇ ve İŞSİZLİK arasındaki nedensellik ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Akdeniz ve Doğu Karadeniz bölgelerinde İŞSİZLİK'ten GÖÇ'e doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Bu durum, ilgili bölgelere yapılan göçün, işsizlikten kaynaklandığı ve daha iyi istihdam olanakları için bu bölgelere doğru bir nüfus hareketine yol açtığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak ilgili bölgelere iş bulma umuduyla yapılan göçlerin, gelişmiş bölgelerde işsizlik oranlarının yükselmesine neden olacağı da kabul edilmelidir. İstanbul, Batı Anadolu, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu bölgeleri için GÖÇ'ten İŞSİZLİĞE

doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Bu durum, bu bölgelere yapılan göçün ilgili bölgelerde işsizliği arttırdığı şeklinde yorumlanabilir.

5. Sonuç

Göçün neden olduğu sonuçlar, toplumlar ve ekonomiler için büyük önem taşımaktadır. Bireylerin buldukları bölgeden göç etmeleri genellikle daha iyi bir yaşam sürme ve refah seviyelerini artırma amacı taşımaktadır. Bireyler ve toplumlar üzerinde önemli etkilere sahip olan bu kavramın ülkeler üzerinde kültürel, siyasal etkilerinin yanı sıra ekonomik etkileri de yadsınamaz bir gerçekliktir. Bir başka ifade ile gerçekleşen göçlerin göç alan bölge veya ülkelerin üzerinde yarattığı ekonomik etkiler önemlidir. Bilimsel araştırmalarda, iç göçler ile işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisi önemli bir yere sahiptir. Bu Çalışmada Türkiye’de Düzey 1 bölgelerinde 2008-2021 dönemine ait yıllık veriler ile göç ve işsizlik ilişkisi panel nedensellik analizi ile incelenmiştir. Türkiye özelinde bölgelerarası göç ve işsizlik ilişkisini ön plana çıkarmayı ve yapılan analizler yorumlanarak çözüm önerileri ve stratejileri sunulması hedeflenmiştir.

Çalışmada öncelikle değişkenlere yatay kesit bağımlılığı ve homojenlik testleri uygulanmıştır. Breusch-Pagan (1980) ve Pesaran (2004) yatay bağımlılık testlerinden elde edilen sonuçlara göre GÖÇ ve İŞSİZLİK serileri için yatay kesit bağımlılığı bulunmuştur. Pesaran-Yamagata (2008) homojenlik testi sonuçlarına göre eğim katsayılarının heterojen bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. GÖÇ ve İŞSİZLİK serilerinin durağanlığı Nazlıoğlu-Karul (2017) Panel fourier KPSS birim kök testi ile incelenmiştir. Her iki değişken için panelin geneli birim köklü çıkmıştır. GÖÇ ve İŞSİZLİK serileri arasındaki nedensellik ilişkileri Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi ile incelenmiştir. Test bulgularına göre Düzey 1 bölgelerinde GÖÇ’ ten İŞSİZLİĞE doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Çalışmada elde edilen ampirik bulgular incelendiğinde bölgelerin sahip olduğu özelliklerin etkisiyle yapılan iç göç hareketinin işsizlik ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bir diğer önemli bulgu ise bölgeler arasında gerçekleşen iç göç hareketinin, özellikle sanayileşmiş bölgelere doğru yapılması ile bu bölgelerde işsizliği arttırıcı bir etkiye sahip olmasıdır. Göç veren bölgelerde öncelikle göçe neden olan faktörlerin belirlenmesi ve ekonomi, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi sosyal yaşamı yakından etkileyen unsurlar için gerekli kararların alınması ve bu kararların alınma aşamasında bölgelerin sosyo-ekonomik farklılıklarının dikkate alınması ve buna uygun politikaların geliştirilmesi, bu bölgelerden yapılan göçün azaltılmasında önemli bir yere sahip olacaktır. Bu politika stratejilerinin bölgelerin ekonomik yapılarına kültürel yapılarının da eklenerek hazırlanması başarıya ulaşmasında önemli bir etken olacağı düşünülmektedir. Örnek olarak göç veren bölgelerde bulunan tarımsal ve kırsal alanlarda hayvancılık ve tarım yatırımlarının yapılması ve bu yatırımların teşvik edilmesi için gerekli vergi indirimlerin sağlanmasına yönelik politika uygulamaları verilebilir. Aynı zamanda göç veren bölge özelinde lokomotif görevini üstlenecek sektörlerin belirlenerek bu sektörlerin desteklenmesi de bölge ekonomisine katkılar sağlamanın yanı sıra işsizliğinde azaltılmasında ve dolayısıyla bölgeden verdiği göçün azaltılmasında etkili olacaktır. Sonuç itibarıyla çalışmada Türkiye’de göç ve işsizlik üzerine gerekli önlemlerin, ilgili bölgenin kendine özgü ekonomik ve kültürel özellikleri ön planda tutularak ve değerlendirilerek, bölgelere özel stratejiler geliştirilmesinin işsizlik ve iç göç sorununun çözümünde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bölgelere özel stratejiler geliştirilmesi göç veren bölgede istihdam olanaklarını arttırmasının yanı sıra sanayisi gelişmiş bölgelere de yapılan göçü engelleyici bir etken olacağı kabul edilmelidir.

Kaynakça

- Becker, R., Enders, W. & Lee, J. (2006). A Stationary Test In The Presence of An Unknown Number of Smooth Breaks. *Journal of Time Series Analysis*, 27(3), 381-409. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9892.2006.00478.x> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi, <https://www.yereldemokrasi.net/haritalarla-kamu-idaresi/147-> Erişim Tarihi: 15.09.2022.
- Breusch, T. & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification Tests In Econometrics. *Review of Economic Studies*, 47, 239-253. <https://doi.org/10.2307/2297111> Erişim Tarihi: 15.07.2022.

- Cohen Goldner, S. & Paserman, D. M. (2004). The Dynamic Impact Of Immigration On Natives' Labor Market Outcomes: Evidence From Israel. *Iza Discussion Papers*, No.1315.
- Çelik, F. (2005). İç Göçler: Teorik Bir Analiz. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 167-184. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4372/59829> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Çelik, F. (2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27, 149-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesuibd/issue/5884/77843> Erişim Tarihi: 05.07.2022.
- Çelik, R. ve Arslan, R. (2018). Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74: 65–75. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/38301/443144> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Dumitrescu, E. I. & Hurlin, C. (2012). Testing For Granger Non-Causality In Heterogeneous Panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2012.02.014> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Engin, C. ve Konuk, T. (2019). Türkiye Ekonomisinde Uluslararası Göçün İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz. <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/en/download/article-file/1176904>. Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Fromentin, V. (2013). The Relationship Between Immigration and Unemployment: The Case Of France. *Economic Analysis & Policy*, 43(1), 51-66.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60. <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/33603/372918> Erişim Tarihi: 12.07.2022.
- Jean, S. & Jimenez, M. (2011). The Unemployment Impact of Immigration In OECD Countries. *European Journal of Political Economy*, 27, 241-256. https://econpapers.repec.org/article/eeepoleco/v_3a27_3ay_3a2011_3ai_3a2_3ap_3a241-256.htm Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Karakaya, H. (2020). Türkiye'de Göç Süreci ve Suriye Göçünün Etkileri. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2),93-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fuuiibfdergi/issue/58380/792099> Erişim Tarihi: 14.07.2022.
- Köseoğlu, M. ve Artan, G. (2020). Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6 (1) 2020, 61-81. <https://doi.org/10.20979/ueyd.671530> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme Göç ve Kadın. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3 (1), 49-58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihssr/issue/41992/548830> Erişim Tarihi: 05.07.2022.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://link.springer.com/content/pdf/10.2307/2060063.pdf> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Mouhoud, E. M. & Oudinet, J. (2010). Inequality and Migration: What Different European Patterns of Migration Tell Us. *International Review of Applied Economics*, 24(3), 405-422.
- Nazlıoğlu, S. & Karul, C. (2017). A Panel Stationarity Test with Gradual Structural Shifts: Re-Investigate the International Commodity Price Shocks. *Economic Modelling*, 61, 181-192. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2016.12.003> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Özbay, F. ve Yücel, B. (2001). Türkiye'de Göç Hareketleri, Devlet Politikaları ve Demografik Yapı. Nüfus ve Kalkınma: Göç, Eğitim, Demokrasi, Yaşam Kalitesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Özer, U. ve Topal, M. H. (2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri İle İlişkili midir? Türkiye'den Ampirik Bir Kanıt. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

- Dergisi*, 6(5), 50-63. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/issue/32183/355511> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Özkök, S. C. ve Akbaş Y. E. (2020). Türkiye’de Düzey 2 Bölgeleri Ölçeğinde İç Göç ve İşsizlik İlişkisinin Ekonometrik Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(1), 41-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/52805/613181> Erişim Tarihi: 10.07.2022.
- Pesaran, M. H. & Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity In Large Panel. *Journal Of Econometrics*. 142, 50-93. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2007.05.010> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence In Panels. *Cambridge Working Papers In Economics*, 1-39. <https://doi.org/10.1007/s00181-020-01875-7> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Petersen, W. (1958). A General Typology Of Migration. *American Sociological Review*, 23(2), 256-266.
- Pissarides, C. A. & McMaster, I. (1990). Regional Migration, Wages and Unemployment: Empirical Evidence And Implications For Policy. *Oxford Economic Papers*, 42(4), 812-831.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of Statistical Society of London*, 48(2), 167–235.
- Rios-Avila, F. & Canavire B. G. (2016). Unemployed, Now What? The Effect of Immigration on Unemployment Transitions of Native-born Workers in the United States. *Levy Economic Institute*, 870, 1-36.
- Sarı, S., Ay, A. ve Köksal, C.M. (2019). İşsizlik ve Göç Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri Uygulaması (2008-2018). *International Conference On Eurasian Economies*, 204-211. <https://www.avekon.org/papers/2340.pdf> Erişim Tarihi: 15.07.2022.
- Shan, J. (1999). Immigration and Unemployment: New Evidence From Australia and New Zealand. *International Review of Applied Economics*, 13(2), 253-260. https://econpapers.repec.org/article/tafirapec/v_3a13_3ay_3a1999_3ai_3a2_3ap_3a253-260.htm Erişim Tarihi: 18.07.2022.
- Şahin A. ve Yiğit M. (2016). Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (1980-2015). P. Yazgan ve F. Tilbe (Ed.), Türk göçü 2016 seçilmiş bildirileri içinde (s. 67–78). London: Transnational Press London. <https://docplayer.biz.tr/48710130-Goc-ve-issizlik-arasindaki-iliski-turkiye-ornegi-1980-2015.html> Erişim Tarihi: 22.08.2022.
- Şahin, A., Aktaş, E. ve Tüzün R. S. (2021). Türkiye’de Kırdan Kente Göç- İşsizlik: Todaro Paradoksu. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 27(1), 9-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarekoder/issue/63285/810580> Erişim Tarihi: 25.08.2022.
- Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.09.2022.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 12.07.2022.
- Üner, S. (1972). Nüfusbilim Sözlüğü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), Kanun No: 6458.
- Yamak, N. ve Yamak, R. (1999). Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İç Göç. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 16-28. <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/5359> Erişim Tarihi: 15.08.2022.
- Yüceol, H. (2011). Türkiye’de İller Arası İşsizlik Oranı Farklılıkları, Göç ve Ekonomik Kalkınma. *Sosyoekonomi*, 30-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoekonomi/issue/21075/226902> Erişim Tarihi: 15.07.2022.

Research Article

Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç ve İşsizlik İlişkisinin Panel Nedensellik Analizi ile İncelenmesi

Examination of The Interregional Internal Migration and Unemployment Relationship with Panel Causality Analysis In Turkey

<p>Çiğdem ÇADIRCI Arş. Gör. Dr., Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü cigdemcadirci@harran.edu.tr https://orcid.org/0000-0003-1602-3103</p>	<p>Levent KAYA Dr. Öğr Üyesi, Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü lekaya@harran.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7278-8114</p>
--	--

Extensive Summary

Migration is a multifaceted phenomenon in terms of its causes and dimensions. It is generally expressed as the voluntary or forced displacement of individuals or communities. Due to its social, economic and cultural effects, researchers' interest in migration is increasing day by day. When the history of the phenomenon of migration is examined, it is seen that its story has existed since the time of humanity in the world and within the framework of this phenomenon, cultures and societies are in a re-establishment (Karakaya, 2020).

In the literature, there are many different opinions that the act of migration increases or decreases unemployment in the receiving regions. While some researchers claim that immigration reduces unemployment in the receiving regions, some researchers claim the opposite (Çelik and Arslan, 2018). In the first part of the study, which is based on the answer to this question, the phenomenon of migration, types of migration, theories of migration and its effects are evaluated in a conceptual framework. In the second part, examples from the domestic and foreign literature on migration and unemployment were examined. In the third part of the study, annual data in Level 1 regions in Turkey and the relationship between migration and unemployment were examined by panel causality analysis. In this study, it is thought that examining the causality relationship between migration and unemployment on the basis of regions in Turkey and empirical findings will contribute to the development of regional policies and strategies.

The concept of migration is defined in many different ways. Migration is expressed as a permanent or temporary change in the place where individuals live (Lee, 1966). The Turkish Language Association defines the concept of migration as "the act of moving individuals or communities from one country to another, from one settlement to another settlement, for economic, social and political reasons". In another definition, the act of migrating from one settlement to another at a specified time is defined as these migrants are deemed to have migrated and constitute the act of migration (Özbay and Yücel, 2001). However, in these definitions, it is seen that there is no distinction between voluntary or involuntary migration or internal or external migration (Lee, 1966). Migration is a social and economic phenomenon that can be evaluated in many ways. There are classifications that affect the emergence and formation of migration (Karakaya, 2020). One of these classifications is short-term migrations, long-term migrations and permanent migrations, which are made by considering the duration of migration. Another is the classification made as internal migration and external migration, which takes geography into account regardless of its duration. Population movements from the settlements in a country to other

places within the country based on various reasons are considered as internal migration. The realization of population mobility out of the country is expressed as external migration (Üner, 1972).

Ravenstein examined the phenomenon of immigration in his article titled “Immigration Laws” in 1885. According to these laws, he stated that economic opportunities affect the migration movement of individuals, and it takes place from places where economic opportunities are low to places where they are more. He also evaluated migration according to distance, characteristics of abandoned and migrated regions, and gender factor (Ravenstein, 1885). When the phenomenon of migration is examined, it is seen that it has a complex structure and is influenced by many factors as well as closely affecting these factors. Lee (1966) further developed Ravenstein (1885)'s work and claimed that the phenomenon of migration is affected by push and pull factors. He stated the push factors as low living standards, inequalities of economic opportunity, environmental pollution and political pressures, while he stated the pull factors as high quality of life, equality of opportunity and freedom of rights. It is seen that the situations that occur outside of their own will in the environment in which individuals live create a repulsive effect on migration, as well as an attractive effect on the positive conditions existing in the receiving regions.

When the studies in the national and international literature are examined, it is seen that the economic effects of the migration phenomenon, as well as its social and political effects, have important results. When the economic effects are evaluated, it is noteworthy that it is closely related to the employment market and its relationship with unemployment is important. It is seen that the phenomenon of immigration closely affects the employment market and reduces the wages as well as its effects on unemployment rates. The fact that the migration phenomenon closely affects the employment market and reduces the wages as well as its effects on unemployment rates is another important effect. In this respect, it draws attention as the main goal of the studies to develop solution proposals and strategies in order to minimize the negative effects of migration on the social, cultural and economic structures in which the phenomenon of migration is considered important and affected.

Migration is a phenomenon that has important effects on the political, economic and cultural structure of countries. The changes caused by this phenomenon on these structures are important in terms of enabling the reconstruction of societies. In this study, annual data for the period 2008-2021 were used. The relationship between internal migration and unemployment was examined for Level 1 Regions in Turkey. The stationarity test of the variables was done by Nazlıoğlu-Karul (2017) Panel Fourier unit root test. Both variables have unit roots. The causality relationship between the variables was examined with the Dumitrescu-Hurlin (2012) test. According to the results obtained, a one-way causality relationship was found from internal migration to unemployment in Turkey. The empirical findings obtained in the study show that the internal migration movement, which is the effect of the push and pull factors of the Level 1 regions increases unemployment in Turkey. Another important finding is that the internal migration movement between the regions has an increasing effect on unemployment in the migrated regions, especially due to the fact that it is carried out to industrialized regions.

When the empirical findings obtained in the study are examined, it shows that the internal migration movement made with the effect of the push and pull factors of the regions is associated with unemployment. Another important finding is that the internal migration movement between regions, especially towards industrialized regions, has an increasing effect on unemployment in these regions. Taking the necessary decisions for the factors that closely affect the social life such as economy, health, education and security in the sending regions and taking the socio-economic differences of the regions into consideration while making these decisions and developing appropriate policies will be important in reducing the migration from these regions. As a result, it is thought that the necessary measures on migration and unemployment in Turkey, by prioritizing and evaluating the specific characteristics of the relevant region, and developing regional-specific strategies on a regional basis will make significant contributions to the solution of unemployment and internal migration problem.